

Poikima-apu

Ell Mari Utriainen, Emovet Oy
Highland Cattle Club 7.2.2024

emovet

Poikimiseen valmistautuminen

- Tiineystarkastukset astutuskauden päättymisen jälkeen – tiedät ketkä poikivat
- Poikimiseen valmistaminen alkaa viimeisen tiineyskuukauden aikana
- Stressin minimoiminen – emon stressi ennen poikimista vaikuttaa negatiivisesti emoon sekä vasikkaan sen synnyttyä
 - Ei uudelleen ryhmittelyä
 - Hiehot poikimaryhmiin ajoissa
 - Ei ostoeläimiä karjaan
 - Ihmisiin totuttaminen karsinassa
 - Oikea ruokinta
 - Lämpö/kylmästressi?

Poikimiseen valmistautuminen

- Hyvä kuivitus ja emojen puhtaus vähentävät sekä emon että vasikan riskiä sairastua (utare- ja kohtutulehdukset, vasikalla napatulehdukset, ripuli)
 - Viimeisen kuukauden aikana ennen poikimista
- Poikimapaikka
 - Puhdas, kuiva, vedoton, paksult kuivitettu
 - Poikimarauha
 - Mahdollisuus järjestää käsittelypaikka ja kiinnipitomahdollisuus synnytysapua ja muita toimenpiteitä varten (Eläinten hyvinvointilaki 693/2023, 1.1.2024)
- Valvonnan järjestäminen poikimisesta ternimaidon saantiin
 - Muutaman tunnin välein

Tiineys

- **Tiineyden kesto** 280 +/- 10 vrk

- Astutuskauden ajoittuminen

- **Sikiön tila**

- vasikka asettuu n. 5 tiineyskuukauden aikana

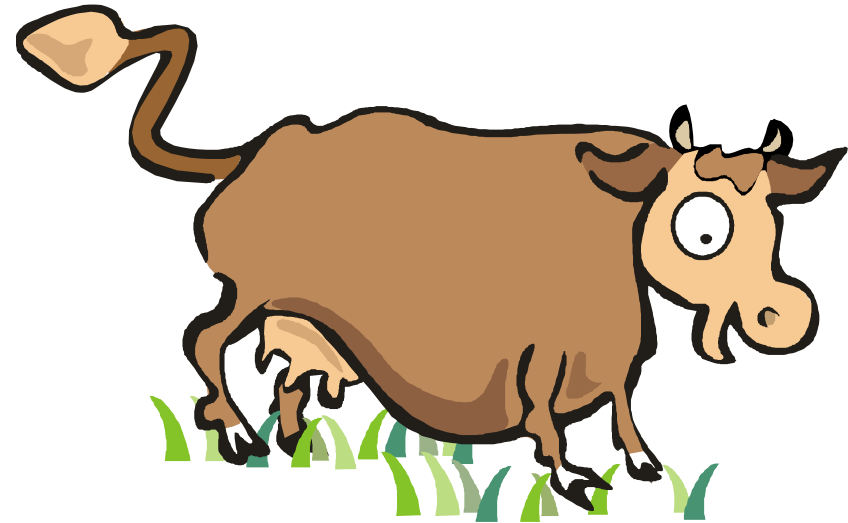
- Pitkittäistila; etutila (95 %), takatila

- poikittaistila

Synnytyksen vaiheet

1. Avautumisvaihe

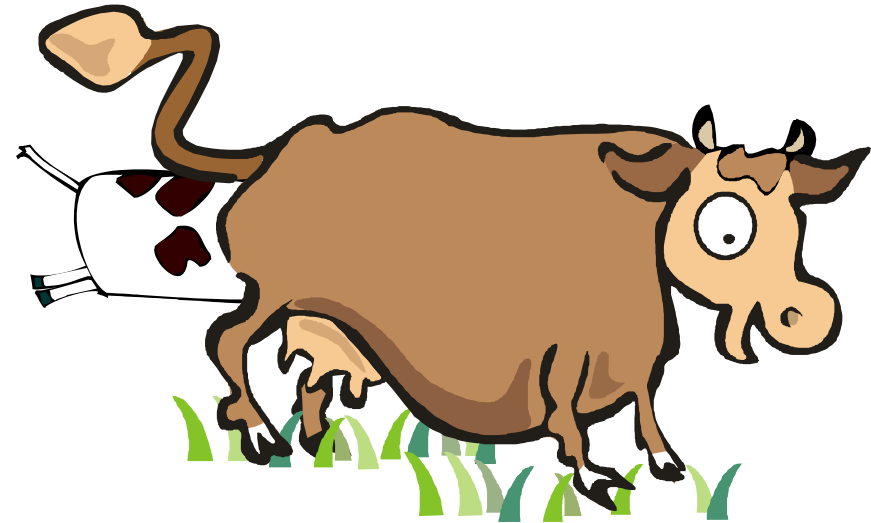
- valmisteleva vaihe 1 – 2 vrk
 - kohtu veltostuu
- kohdunkaula avautuu
 - kesto 4 - 6 tuntia, hiehoilla jopa vuorokauden
- kohdun lihaksiston supistelut
- ulompi sikiökalvo puhkeaa
 - punaruskeaa nestettä ja kalvonriekaleita
- ”vesipää” näkyviin tunnin kuluessa

Synnytyksen vaiheet

2. Työntövaihe

- alkaa vesipään puhkeamisesta
→ kellertävää nestettä
- puoli – neljä tuntia
- synnytysnesteet liukastavat
- kohdun puristusvoima vähenee
- vatsalihakset tekevät työn
- poltteita keskimäärin 50 kpl
- pulssi > 100
- lämpötila yli normaalin
- makuulle, kun vasikan pää näkyy

Synnytyksen vaiheet

3. Jälkeisvaihe

- Jälkeiset tulevat 12 h sisällä synnytyksen päättymisestä.
- Tavallisesti jälkeisvaihe on ohi muutamassa tunnissa

emovet

Tarvittavat välineet synnytysavun antamiseen

- Paikka, jossa kiinnipitomahdollisuus synnytysavun antamiselle eikä muita eläimiä häiritsemässä
 - Eläinten hyvinvointilaki (693/2023): Eläinten pysyvässä pitopaikassa tai sen yhteydessä on oltava eläinten tarkastamisen ja käsittelyn kannalta välttämättömät tilat ja välineet sekä tarvittaessa tilat sairaiden ja vahingoittuneiden eläinten hoitoa ja eristämistä varten
- Sakset karvojen leikkaamiseen
- Lämmintä vettä
- Pyyhkeitä
- Pesuaine Betadine tai vastaava desinfioiva iholle sopiva pesuaine
- Liukaste
- Suojavarusteet synnytysapua antavalle
 - Siemennyshanskat, vedenpitävä suojaessu
- Synnytysketjut

Synnytysapu - hygienia

- hännän kiinnitys
- lehmän peräpään pesu
 - runsaasti lämmintä vettä + desinfioiva saippua
- Omien käsien pesu kainaloihin saakka
- ei näkyvää likaa synnytysteihin!
- Ketjut/narut/valjaat oltava puhtaat, säilytettävä kuivana, esim. muovipussissa

Synnytysteiden tutkiminen

- Onko kohdunkaula auki?
- Onko kalvot rikki?
- Mikä tarjonta?
- Onko vasikka elossa?
 - Purista sorkanvälistä
 - Paina kevyesti silmäluomista
 - Imurefleksi?
 - Häntätarjonta: anusrefleksi
 - **VAIKKA VASIKKA EI REAGOISI, EI TARKOITA ETTÄ VÄLTTÄMÄTTÄ KUOLLUT!**

Vasikan asento kohdussa

- Tarjonta = mitkä ruumiinosat ensiksi synnytyskanavaan?
 - Ylätilat normaaleja vasikan syntymäasentoja: vasikan ja emän selkärangat vastakkain
 - Raajat tultava ensin

Vasikan normaalit asennot synnytyksessä

- [Hopper, Richard M.](#) Bovine reproduction. Wiley Blackwell 2015

emovet

emovet

Poikima-apu

- Vasikan sorkanpohjat alaspäin
 - ei kinnertä tunnettavissa, normaali yläetutila
 - Kinner tuntuu → vasikka selällään takatilassa
- Vasikan sorkanpohjat ylöspäin
 - Kinner tuntuu → normaali ylätakatila
 - Ei kinnertä tunnettavissa → vasikka selällään etutilassa

Vetoapua voi antaa, jos

- kohdunkaula täysin auki

JA

- Kalvot on rikki

JA

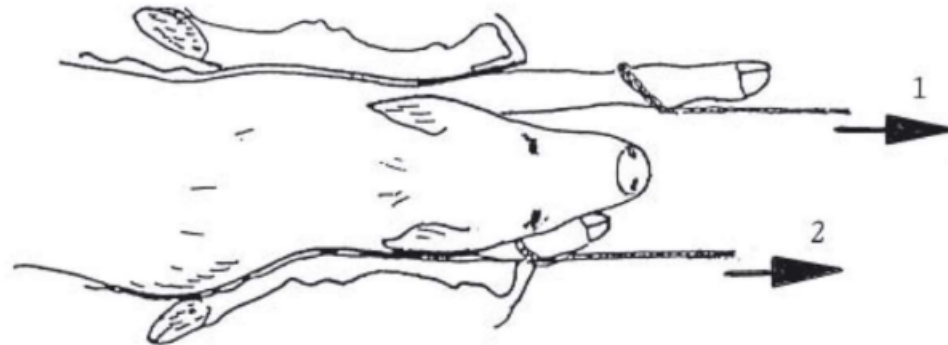
- Ylätila: Vasikan ja emän selkärangat vastakkain, raajat tulossa ensin

JA

- Varmistat että vedät saman vasikan etu-/takajaloista

Synnytysapu

- Narut tai ketjut vuohisnivelen yläpuolelle
- Vedä polttojen tahdissa
- Hartiat ulos jalkojen vuorovedolla

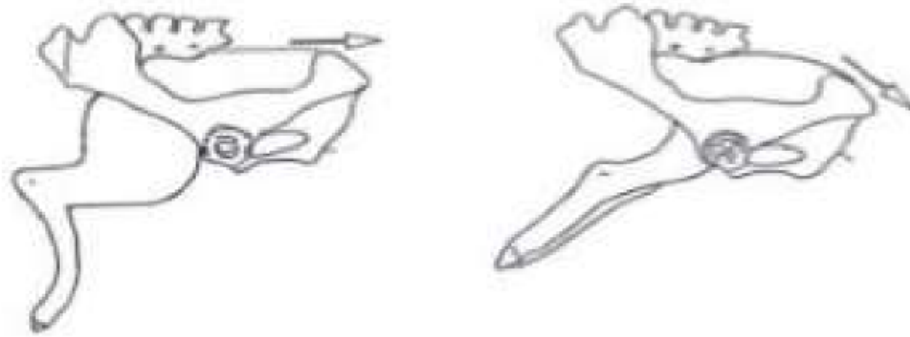
Kuva 16. Vasikan veto

Kuva: Erkki Pyörälä, Synnytysoppi

Mahtuuko vasikka syntymään?

- Yläetutilassa olkanivelten etuosien tultava lantion etureunasta:
 - makaavalla 5 sentin päähän
 - seisovalla lehmällä 10 sentin päähän
 - kämmenen mahduttava vasikan pään ja emän lantion katon väliin
- Takatilassa molempien kintereiden on tultava koevedossa näkyviin

Vetosuunta alaviistoon

Kuva 18. Väärä vetosuunta aiheuttaa polvinivelen juuttumisen

Kuva: Erkki Pyörälä, Synnytysoppi

emovet

emovet

Poikima-apu

- 2-3 henkilön vetoavun on riitettävä
 - ESL:Vetotunkin käyttö kyseenalaista ilman eläinlääkärin valvontaa
 - Älä vedä traktorilla, autolla, bobcatilla, tms!
- Jos makaava lehmä raahautuu vedon mukana eikä tilanne edisty, neuvottele ell:n kanssa
- Vasikan kylkiasento poikimiselle edullisin

Soita eläinlääkäri, jos

- vasikkaa ei kuulu ja vesipään puhkeamisesta on kulunut
 - lehmällä 2 tuntia ← poikimahalvaus?
 - hieholla 4 tuntia
- lehmällä kivuliaita polttoja ilman tulosta
 - kohtukierre?
- runsaasti verta tai jälkeiset tulossa ensin
- epäilet, ettei synnytys etene normaalisti
- kohtuullisella vetoavulla synnytys ei etene

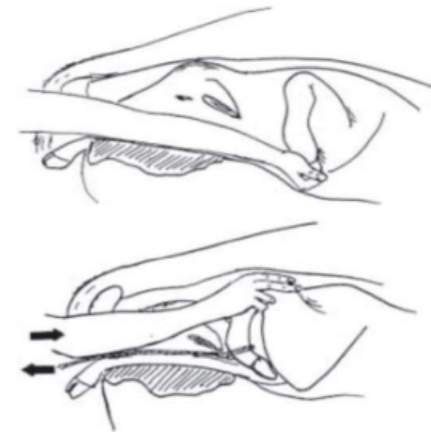
Soita eläinlääkärille ajoissa, koska

- Synnytystiet turpoaa ja kuivuu → lisää kitkaa
- Kohdunkaula lähtee sulkeutumaan n. 6 h avautumisesta; vasikka pysyy hengissä 4-6 h vesien tulosta
- Emä ja avustajat väsyvät → seksin epäonnistumisriski ↑
- Kohdun infektioriski kasvaa
- Päivystäjän tulo voi kestää

Tavallisimpia virhe-asentoja

Carpustarjonta: yleensä vain toinen jalka tuntuu

- Carpustarjonnassa etupolvi on jäänyt koukkuun
 - Vasikkaa työnnetään taaksepäin (samoin carpusta eli etupolvea) ja etsitään sorkka käteen
 - Sorkka pidetään kämmenen suojassa

Kuvat: Erkki Pyörälä, Synnytysoppi

Kuva 20. Eturaajan oikaisu kahdella tavalla

Takatilan tavallisimpia asento- ja tarjontavirheitä

Kinnertarjonta

- Tavallisesti kumpikin takajalka on jäänyt ojentumatta
- Vasikkaa ja kinnertä työnnetään aluksi reippaasti takaisinpäin
- Toisella kädellä työnnetään kinnertä taaksepäin ja toisella kädellä nostetaan sorkka häpyluun yli (tässä kannattaa hyödyntää lantion vinoa, pisintä halkaisijaa, kuva: Erkki Pyörälä, Synnytysoppi)

Kuva 23. Lantion vinon halkaisijan käyttö kinnertarjonnan oikaisussa

